

Agnieszka Niedźwiedzka

**Najczęściej zadawane pytania
dotyczące kształcenia specjalnego.
Informator Wszystko Jasne.**

Warszawa, 30 grudnia 2017 r.

**FUNDACJA
BATOREGO**

M.STEFANA

Informator powstał w ramach projektu
Wszystko Jasne, realizowanego w latach 2017-2018
ze środków Fundacji Batorego.

SPIS TREŚCI

[1. Podstawowe informacje](#)

[2. Kto może uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?](#)

[3. Co oznacza pojęcie „uczeń niepełnosprawny”?](#)

[4. Jak uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i co ono zawiera?](#)

[5. Która poradnia psychologiczno-pedagogiczna powinna wydać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?](#)

[6. Jak odwołać się od orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego?](#)

[7. Jakie obowiązki ma placówka edukacyjna wobec dziecka z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?](#)

[8. Jak pomóc dyrektorowi szkoły/ przedszkola w uzyskaniu środków na realizację zaleceń?](#)

[9. Ile dodatkowych środków otrzymuje samorząd na danego ucznia niepełnosprawnego?](#)

[10. Jaka jest podstawa prawna, w oparciu o którą samorząd musi przekazać szkole środki, które otrzymał na ucznia z orzeczeniem?](#)

[11. Jakie obowiązki mają rodzice ucznia niepełnosprawnego?](#)

[12. Jak uzyskać wsparcie dla dziecka, które otrzymało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie roku szkolnego?](#)

[13. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale integracyjnym?](#)

[14. Jak przekonać gminę/ powiat do utworzenia klasy lub grupy integracyjnej?](#)

[15. Czy można utworzyć klasę integracyjną dla jednego dziecka z orzeczeniem?](#)

[16. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale ogólnodostępnym?](#)

[17. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w przedszkolu, szkole lub oddziale specjalnym?](#)

[18. Czy gmina musi zapewnić miejsce w przedszkolu dziecku z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?](#)

[19. Co to jest IPET?](#)

[20. Czy w szkole/ przedszkolu zatrudnia się asystenta ucznia niepełnosprawnego?](#)

[21. Kto może wspomagać dziecko z orzeczeniem w klasie ogólnodostępnej?](#)

[22. Kto może wspierać dziecko w klasie integracyjnej?](#)

[23. Kto może wspierać dziecko w klasie specjalnej?](#)

[24. Czy nauczyciel wspomagający/ asystent nauczyciela powinien być na wszystkich lekcjach?](#)

[25. Ile godzin dodatkowego wsparcia może otrzymać dziecko z orzeczeniem?](#)

[26. Czy przedszkole lub szkoła może zdecydować o przeniesieniu dziecka na nauczanie indywidualne?](#)

[27. Ile godzin w tygodniu trwa nauczanie indywidualne?](#)

[28. Czy nauczanie indywidualne może odbywać się w szkole?](#)

[29. Jak uzyskać dla dziecka z orzeczeniem lekcje indywidualne lub w małej grupie?](#)

[30. Czy rodzice muszą sami dowozić dziecko do szkoły i przedszkola?](#)

1. Podstawowe informacje

Niekiedy rodziców niepokoi stan zdrowia lub rozwój dziecka. Należy wówczas wykluczyć w pierwszej kolejności problemy zdrowotne, w drugiej zaś inne zaburzenia rozwojowe.

Na początek przede wszystkim trzeba porozmawiać z pediatrą. To lekarz powinien skierować dziecko na badania, konsultacje specjalistyczne.

Jeżeli rozwój i zachowanie dziecka nie przebiega w sposób prawidłowy lub typowy dla wieku, również należy skonsultować się z pediatrą. Dodatkowo można poprosić o radę/ opinię wychowawczynię, pedagoga, psychologa z przedszkola/ szkoły oraz udać się do poradni psychologiczno-pedagogicznej. Poradnie są częścią publicznego systemu oświaty, tak więc dostęp do nich jest całkowicie bezpłatny. Aby skorzystać z pomocy poradni, nie trzeba mieć żadnego skierowania np. ze szkoły czy od lekarza.

Gdzie diagnozować zaburzenia rozwojowe?

Pierwsze pytania najlepiej zadać pediatrze, a potem zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej. Często rodzice słyszą, że wszystko jest w porządku, każde dziecko rozwija się w swoim tempie, że chłopcy w ogóle rozwijają się wolniej, mniej mówią, bardziej psocą itp. Jeżeli rodzice nadal odczuwają niepokój, należy zgłosić się do specjalistycznej placówki medycznej diagnozującej zaburzenia rozwojowe. Istnieją też zaburzenia rzadkie lub niespecyficzne – niekiedy możemy zostać odesłani do specjalistycznej poradni diagnozującej takie problemy. Wsparciem i kontaktami często mogą posłużyć organizacje pozarządowe specjalizujące się w danej problematyce.

Diagnoza

Kiedy podejrzenia odnośnie zdrowia lub rozwoju dziecka zostaną potwierdzone przez specjalistów, rodzice mogą odczuwać ból, szok, złość. To normalne. Dlatego od razu po diagnozie warto poszukać innych osób, które mają dzieci z tym samym problemem zdrowotnym. W Polsce działa wiele stowarzyszeń i fundacji, a większość z nich została założona przez rodziny. Ich adresy można znaleźć w internecie lub w Ośrodku Pomocy Społecznej. Być może w najbliższej okolicy organizowane są spotkania dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością, na których można dowiedzieć się nie tylko jak postępować z dzieckiem, do której szkoły je posłać, ale również otrzymać wsparcie psychologiczne.

Warto wiedzieć, że poza psychologiem szkolnym lub psychologiem z poradni psychologiczno-pedagogicznej rodzic może też otrzymać wsparcie w trudnej dla siebie sytuacji ze strony psychologa w Ośrodku Pomocy Społecznej. Ośrodek taki może też w razie potrzeby przyznać jednorazowy zasiłek, jeśli dziecko wymaga pomocy, która przekracza możliwości finansowe rodziny.

Kiedy dziecko jest niepełnosprawne?

W Polsce mamy podwójny system orzekania o niepełnosprawności dzieci. Orzeczenia wydane przez Miejskie/ Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności nie mają przełożenia na edukację (oprócz rekrutacji do przedszkoli), dają zupełnie inne uprawnienia, np. możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych współfinansowanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, prawo do skorzystania z ulgi na przejazdy czy ulgi rehabilitacyjnej w rozliczeniu PIT.

Aby dziecko mogło korzystać w placówce oświatowej z rozwiązań dedykowanych uczniom niepełnosprawnym, musi posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

Sytuacja podwójnego orzecznictwa jest bardzo niekorzystna dla dzieci i ich rodziców. Wprowadza zamęt, bo niektóre dzieci uznane za niepełnosprawne przez Powiatowy/ Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności nie dostaną orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Dotyczy to w szczególności dzieci z chorobami przewlekłymi (schorzenia neurologiczne, metaboliczne, genetyczne, układu pokarmowego, oddechowego i in.). Z kolei dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim otrzymają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, ale nie orzeczenie o niepełnosprawności. Skomplikowane, prawda?

Podwójne orzecznictwo wymusza stawienie się rodziców i dziecka na dwóch komisjach, w dwóch różnych miejscach, przygotowanie dwóch kompletów zaświadczeń i opinii lekarskich.

Jest to czasochłonne, zwłaszcza gdy dziecko musi po zaświadczenia czy na komisję jechać do innej miejscowości.

Taka sytuacja generuje też koszty, nie tylko związane z dojazdami. Przy utrudnionym dostępie do lekarzy specjalistów w ramach publicznej służby zdrowia, podwójne orzecznictwo wymusza wielokrotne ponoszenie kosztów prywatnych wizyt, których jedynym celem jest zdobycie aktualnego zaświadczenia.

I niestety, orzeczenia mają ważność do określonego terminu, zatem co jakiś czas trzeba od nowa przechodzić całą procedurę uzyskania jednego czy drugiego dokumentu.

Ważne: Aby dziecko mogło korzystać w szkole/ przedszkolu z rozwiązań dedykowanych uczniom niepełnosprawnym, musi posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność.

Aby skorzystać z zasiłku i świadczenia pielęgnacyjnego, ulgi rehabilitacyjnej, dziecko musi posiadać orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez Powiatowy/ Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

To są dwa osobne dokumenty!

Dziecko niepełnosprawne w placówkach edukacyjnych

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego mogą być wydawane dzieciom niepełnosprawnym i niedostosowanym społecznie. W systemie edukacji orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność mogą otrzymać dzieci:

1. niesłyszące,
2. słabosłyszące,
3. niewidome,
4. słabowidzące,
5. z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
6. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym,
7. z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
8. z niepełnosprawnościami sprzężonymi - dot. dzieci, u których występuje więcej niż jedna z powyższych przyczyn.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje rejonowa poradnia psychologiczno-pedagogiczna. W przypadku niektórych schorzeń i zaburzeń (wady wzroku, słuchu, autyzm i zaburzenia pokrewne) poradnia specjalistyczna, wyznaczona przez kuratora oświaty.

Poradnie obowiązuje rejonizacja ze względu na adres szkoły/ przedszkola, do której uczęszcza dziecko.

W przypadku dzieci młodszych lub dzieci, które nie uczęszczają do żadnej placówki edukacyjnej, rodzice powinni udać się do poradni właściwej ze względu na miejsce zamieszkania.

Aby uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, należy zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej z zaświadczeniem lekarskim, stwierdzającym niepełnosprawność, chorobę lub zaburzenia dziecka oraz z wynikami badań psychologiczno-pedagogicznych, jeżeli takie były realizowane. Wiele poradni wymaga także opinii z placówki edukacyjnej. Do wniosku można dołączyć opinie od terapeuty, rehabilitanta czy logopedy dotychczas pracujących z dzieckiem.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się na okres roku szkolnego, etapu edukacyjnego albo okresu kształcenia w danej szkole. Podczas wizyty w poradni dziecko jest diagnozowane przez psychologa lub pedagoga, a orzeczenie wydaje Zespół Orzekający.

Ważne: rodzic może być obecny podczas posiedzenia Zespołu, zaś poradnia ma obowiązek powiadomić go o terminie tego spotkania.

Jeżeli rodzic nie zgadza się z postanowieniami orzeczenia, jeżeli jego zdaniem nie zawiera ono istotnych informacji czy zaleceń, to może się odwołać do kuratora oświaty w terminie 14 dni od daty wystawienia. Odwołanie składa się za pośrednictwem tej samej poradni, która wystawiła orzeczenie. Jest ona zobowiązana przekazać odwołanie kuratorowi.

Orzeczenie o niepełnosprawności

Zupełnie niezależnie od posiadania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, dziecko może zostać uznane za niepełnosprawne przez Miejski/ Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności z powodu następujących schorzeń, określonych w Rozporządzeniu Ministra Pracy i polityki Społecznej z dn. 1 lutego 2002 r. z późn. zmianami w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia:

1. wady wrodzone i schorzenia o różnej etiologii prowadzące do niedowładów, porażenia kończyn lub zmian w narządzie ruchu, upośledzające w znacznym stopniu zdolność chwytną rąk lub utrudniające samodzielne poruszanie się,
2. wrodzone lub nabyte ciężkie choroby metaboliczne, układu krążenia, oddechowego, moczowego, pokarmowego, układu krzepnięcia i inne znacznie upośledzające sprawność organizmu, wymagające systematycznego leczenia w domu i okresowo leczenia szpitalnego,
3. upośledzenie umysłowe, począwszy od upośledzenia w stopniu umiarkowanym,
4. psychozy i zespoły psychotyczne,
5. całościowe zaburzenia rozwojowe powodujące znaczne zaburzenia interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz nasilone stereotypie zachowań, zainteresowań i aktywności,
6. padaczka z częstymi napadami lub wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi,
7. nowotwory złośliwe i choroby rozrostowe układu krwiotwórczego do 5 lat od zakończenia leczenia,
8. wrodzone lub nabyte wady narządu wzroku powodujące znaczne ograniczenie jego sprawności, prowadzące do obniżenia ostrości wzroku w oku lepszym do 5/25 lub 0,2 według Snellena po wyrównaniu wady wzroku szklami korekcyjnymi, lub ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w granicach 30 stopni,
9. głuchoniemota, głuchota lub obustronne upośledzenie słuchu niepoprawiające się w wystarczającym stopniu po zastosowaniu aparatu słuchowego lub implantu ślimakowego.

Dodatkowo przy orzeczeniu o niepełnosprawności muszą być spełnione następujące warunki

1. przewidywany okres trwania pogorszenia stanu zdrowia z powodu choroby musi być dłuższy niż 12 miesięcy,
2. dziecko jest niezdolne do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie z otoczeniem, powodujących konieczność zapewnienia stałej opieki lub pomocy, w sposób przewyższający zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku,
3. stan zdrowia dziecka wymaga systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem.

Aby uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności, trzeba skontaktować się z Powiatowym/ Miejskim Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Do uzyskania orzeczenia konieczne będą następujące dokumenty: wniosek o wydanie orzeczenia (wypełniony przez rodzica), zaświadczenie lekarskie (specjalny druk jest dostępny w siedzibie Zespołu) potwierdzające chorobę dziecka oraz kopie dokumentacji medycznej.

Po złożeniu wniosku następuje spotkanie z Zespołem Orzekającym, w którego składzie jest lekarz oraz dodatkowo pedagog, psycholog lub pracownik socjalny. Po zbadaniu dziecka i zapoznaniu się z dokumentacją medyczną Zespół wydaje orzeczenie.

Ważne: Jeżeli rodzic nie zgadza się z decyzją Zespołu, zawsze może się od niej odwołać do Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Wojewódzki Zespół tylko w wyjątkowych przypadkach (naruszenie prawa lub interesu społecznego) może zamienić zapisy w orzeczeniu na mniej korzystne.

Każde dziecko z niepełnosprawnością ma prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, który aktualnie wynosi 153 zł miesięcznie.

Jeżeli ze względu na stan zdrowia dziecka lub konieczność stałego uczestnictwa w procesie jego leczenia i rehabilitacji rodzic musi zrezygnować z pracy, to ma prawo do świadczenia pielęgnacyjnego w wysokości 1400 zł miesięcznie. Warunkiem uzyskania świadczenia są odpowiednie zapisy w orzeczeniu o niepełnosprawności (pkt 7 i 8).

Ważne: rodzic pobierający świadczenie pielęgnacyjne jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym oraz emerytalnym, ale nie może podjąć żadnej pracy zarobkowej.

Jeżeli rodzina spełnia kryteria dochodowe, to ma prawo do zasiłku rodzinnego, do dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji niepełnosprawnego dziecka w wysokości 60 zł miesięcznie na dziecko w wieku do 5 lat i 80 zł na dziecko w wieku 6-24 lata.

Rodzina z dzieckiem posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności ma wyższy próg dochodowy (1200 zł na osobę) przy ubieganiu się o świadczenie 500+.

Wszystkie informacje dotyczące zasiłków i wymaganych do ich uzyskania dokumentów można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Orzeczenie o niepełnosprawności daje prawo do korzystania z terapii, rehabilitacji i turnusów rehabilitacyjnych dofinansowanych przez Państwowy Fundusz Osób Niepełnosprawnych. Rodzina może się również ubiegać o dofinansowanie do zakupu pomocy i sprzętów rehabilitacyjnych. O szczegółowe zasady udzielania takiej pomocy należy pytać w lokalnym oddziale Funduszu.

Rodzice wychowujący dziecko niepełnosprawne mogą korzystać z ulgi rehabilitacyjnej. Wszystkie informacje na ten temat można uzyskać w swoim urzędzie skarbowym.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka

Dziecko niepełnosprawne ma prawo do bezpłatnego wczesnego wspomagania rozwoju (WWR), zapewnianego przez system oświaty. Aby uzyskać takie wsparcie, należy zgłosić się do publicznej! poradni psychologiczno-pedagogicznej w celu uzyskania opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju.

Uwaga: w przypadku niektórych schorzeń i zaburzeń (wady wzroku, słuchu, autyzm i zaburzenia pokrewne) opinie o WWR wydają poradnie specjalistyczne

Zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju powinny być dostosowane do potrzeb dziecka. Są one realizowane przez zespoły wczesnego wspomagania, indywidualnie lub w małych grupach, na terenie poradni, przedszkoli i szkół, które zatrudniają specjalistów i posiadają odpowiedni sprzęt. Zajęcia te mogą odbywać się także w domu, w szczególności z dziećmi, które nie ukończyły 3. roku życia. Limit godzinowy zajęć określają przepisy oświatowe i jest to 8h miesięcznie.

Ważne: Zajęcia w ramach wczesnego wspomagania organizuje się w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu, w zależności od możliwości psychofizycznych i potrzeb dziecka – nie zaś w zależności od możliwości lokalowych/ czasowych poradni, która je prowadzi.

Jeśli widzimy, że dziecko potrzebuje więcej zajęć, warto o to powalczyć, pamiętając, że można uzyskać maksymalnie 8 godzin w miesiącu. Zajęcia realizuje się z dziećmi od momentu uzyskania opinii o konieczności wczesnego wspomagania rozwoju do czasu rozpoczęcia przez dziecko nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej.

Ważne: Wczesne wspomaganie przysługuje również dzieciom, które uczęszczają do zerówek w szkołach – zerówka to oddział przedszkolny w szkole.

Edukacja

Każda placówka edukacyjna, bez względu na rodzaj, ma obowiązek zapewnić dziecku wsparcie wynikające z zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Ostateczna decyzja o wyborze formy kształcenia (oddział masowy, integracyjny, specjalny) należy wyłącznie do rodziców, a zalecenia co do formy kształcenia zapisane w orzeczeniu są tylko sugestią. Właściwa jednostka samorządu terytorialnego (gmina lub powiat) ma obowiązek zapewnić dziecku wybraną przez rodziców formę kształcenia.

Dla szkół ogólnodostępnych i integracyjnych organem prowadzącym jest gmina, natomiast dla szkół specjalnych na każdym etapie edukacji oraz dla szkół ponadgimnazjalnych – powiat. Wszystkie przedszkola są prowadzone przez gminy.

Szkoła nie może odmówić realizacji zapisów z orzeczenia, zasłaniając się brakiem funduszy/ specjalistów. Za każdym dzieckiem posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego idą do samorządu dodatkowe pieniądze (dodatkowa subwencja oświatowa). Środki te są przekazywane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do samorządów. Zgodnie z prawem samorząd nie musi jednak przekazać tych środków do placówki, w której uczy się dziecko, natomiast powinien je przeznaczyć na wydatki związane z edukacją specjalną w tych przedszkolach i szkołach, do których chodzą dzieci z orzeczeniami. Od 2015 r. z subwencji na dzieci z niepełnosprawnościami nie można finansować ogółu wydatków oświatowych (np.

pensji nauczycieli czy remontu szkoły na drugim końcu miasta), a środki te należy przeznaczyć na organizację kształcenia specjalnego - zgodnie z potrzebami dzieci.

I na koniec

Zapisy prawne w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnością są skomplikowane, a ich znajomość wśród pracowników oświaty i władz lokalnych bywa niewystarczająca. Dlatego to rodzic musi często być negocjatorem i adwokatem własnego dziecka.

Wszystkie wnioski i problemy dotyczące edukacji dziecka najlepiej zgłaszać w formie pisemnej, składając dokumenty w 2 egzemplarzach z potwierdzeniem na kopii dla siebie lub wysyłając listy polecone za potwierdzeniem odbioru. Na wszelkie spotkania dotyczące dziecka warto stawiać się w towarzystwie osoby trzeciej, która będzie notować przebieg spotkania albo po prostu będzie świadkiem rozmowy i ewentualnym wsparciem psychicznym. Jeśli spisujemy notatkę, to po zakończeniu spotkania każdy jego uczestnik powinien się pod nią podpisać

W kontaktach z nauczycielami, dyrektorami szkół, przedstawicielami samorządu nie można na wstępie zakładać złej woli – oni mają problem do rozwiązania i patrzą na to ze swojego punktu widzenia, warto jednak być asertywnym i dobrze przygotowanym.

2. Kto może uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego są wydawane dzieciom i młodzieży:

- niepełnosprawnym,
- niedostosowanym społecznie,
- zagrożonym niedostosowaniem społecznym,

wymagającym stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Niepełnosprawność jest przy tym ograniczona do ściśle określonych kategorii – zob. pytanie 3.

Podstawa prawna: par. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 2017 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz.1578](#))

Przepisy traktują nieco inaczej uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, a inaczej uczniów z chorobami przewlekłymi, zaburzeniami psychicznymi, zaburzeniami zachowania lub zagrożonych uzależnieniem. Ta druga grupa jest obecnie pominięta w przepisach określających warunki kształcenia specjalnego. Choroba przewlekła jest również wymieniona w katalogu przyczyn, dla których uczeń może być objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Podstawa prawna: par. 2 ust.2 pkt 8 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2017 poz. 1591](#))

We wspomnianym wyżej katalogu niepełnosprawności nie uwzględniono natomiast zaburzeń i chorób psychicznych, chorób neurologicznych czy metabolicznych, zaburzeń zachowania ani zagrożenia uzależnieniem.

Dzieci z ADHD otrzymują w niektórych poradniach psychologiczno- pedagogicznych orzeczenia z tytułu zagrożenia niedostosowaniem społecznym. Niestety prawo oświatowe nie zawiera jednoznacznej definicji pojęcia "zagrożenie niedostosowaniem społecznym", więc dużo zależy od konkretnej placówki.

3. Co oznacza pojęcie „uczeń niepełnosprawny”?

Uczeń niepełnosprawny to uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanym z racji niepełnosprawności. Przepisy podają katalog dziewięciu niepełnosprawności, uprawniających do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Orzeczenia mogą otrzymać dzieci:

1. niesłyszące,
2. słabosłyszące,
3. niewidome,
4. słabowidzące,
5. z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
6. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
7. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
8. z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
9. z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Podst. prawna: par. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 2017 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz.1578](#))

Ważne: Według stanowiska Ministerstwa Edukacji Narodowej, dzieci z diagnozą “całościowe zaburzenia rozwoju” (F.84.5) nie mają prawa do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Orzeczenia przysługują tylko na niektóre diagnozy zaburzeń ze spektrum autyzmu, tj: autyzm, autyzm atypowy, zespół Aspergera. Więcej informacji na naszej stronie, po kliknięciu na [link](#).

4. Jak uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i co ono zawiera?

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest podstawowym dokumentem w edukacji dziecka z niepełnosprawnością, dlatego też jego zapisy powinny być jak najbardziej precyzyjne. Należy pamiętać, że orzeczenie jest decyzją administracyjną, której wydanie regulują oprócz przepisów oświatowych także przepisy kodeksu postępowania administracyjnego.

Wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego odbywa się zawsze na wniosek rodziców/ prawnych opiekunów lub dorosłego ucznia. Placówka edukacyjna nie może wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2017 poz. 1743](#)).

Wskazania lekarskie a orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Do wniosku o wydanie orzeczenia należy obowiązkowo dostarczyć zaświadczenie od lekarza, stwierdzające chorobę/ niepełnosprawność/ zaburzenie, które może być przyczyną uznania, że dziecko ma specjalne potrzeby edukacyjne.

Warto pamiętać, że lekarz może w zaświadczeniu wpisać dodatkowe informacje o dziecku i jego potrzebach, wynikających z niepełnosprawności, które mogą być zaspokojone w placówce edukacyjnej - nawet jeżeli nie ma na to miejsca na druku, przygotowanym przez poradnię. Zaświadczenie może, ale nie musi być wystawione na dedykowanym druku.

Dla dziecka z niepełnosprawnością ruchową lekarz może wskazać np. na potrzebę dostosowania form pracy na lekcjach wychowania fizycznego czy konieczność wsparcia osoby dorosłej w poruszaniu się po szkole, czynnościach związanych z higieną i samoobsługą. Z kolei dla dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu wskazania lekarskie mogą dotyczyć konkretnych form wsparcia psychologicznego, które uczeń z zaburzeniami w relacjach społecznych powinien otrzymać w szkole – naturalnym środowisku społecznym. W zaświadczeniu lekarz może także określić, które przedmioty dziecko ma realizować wspólnie z klasą, a które indywidualnie lub w małej grupie do 5 uczestników.

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna może, ale nie musi brać pod uwagę opinii lekarza. Kiedy zespół orzekający w poradni nie uwzględni w całości zaświadczenia lekarskiego, to rodzic ma mocne podstawy do odwołania się od decyzji zespołu do kuratora, w szczególności wtedy, gdy w zespole orzekającym nie zasiada lekarz specjalista zajmujący się dziećmi z daną niepełnosprawnością.

Jeżeli dziecko uczęszcza do przedszkola/ szkoły, do wniosku warto dołączyć opinię z placówki.

Wniosek można uzupełnić o opinie specjalistów, regularnie pracujących z dzieckiem. Zazwyczaj są oni w stanie bardzo precyzyjnie określić mocne i słabe strony dziecka oraz jego potrzeby. Warto te opinie zdobyć, ponieważ osoby pracujące z dzieckiem mogą wskazać w nich np. na potrzebę asystowania dziecku w placówce przez osobę dorosłą. Niektóre poradnie unikają takich zapisów (bo wynikają z nich skutki finansowe dla samorządów, od których poradnie są zależne), a opinie specjalisty trudno w takim przypadku zignorować.

Aby wydać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej zapoznają się z wnioskiem i dołączonymi do niego dokumentami oraz przeprowadzają wywiad z rodzicami i diagnozę dziecka. Diagnoza służy ocenie rozwoju intelektualnego, poznawczego, ruchowego, emocjonalnego, społecznego. W spotkaniu zazwyczaj uczestniczą pedagog, psycholog, czasem także logopeda, rehabilitant lub inny specjalista – w zależności od deficytów konkretnego dziecka.

Rozwój intelektualny i poznawczy ocenia się za pomocą wystandaryzowanych testów, w teorii dobieranych do wieku i deficytów dziecka. Należy pamiętać, że niektóre dzieci, właśnie ze względu na specyfikę swoich zaburzeń mogą odmówić przystąpienia do badań czy wykonania poleceń pracownika poradni. Nie oznacza to, że dziecko jest poniżej normy intelektualnej czy upośledzone, a jedynie że nie chce/ nie potrafi wziąć udziału w teście.

Zgodnie z prawem pracownicy poradni mogą zwrócić się do dyrektora placówki, do której uczęszcza dziecko o opinię jednocześnie informując o tym fakcie rodzica.

Poradnia ma 30 dni od momentu złożenia wniosku na przygotowanie dokumentu (w wyjątkowych przypadkach, wymagających np. pogłębionej diagnostyki – 60 dni). **Wniosek o orzeczenie/ opinię może mieć formę papierową lub elektroniczną!** Wraz z załącznikami można go złożyć za pośrednictwem platformy ePUAP. Dokumentów nie można wysłać ze swojej prywatnej skrzynki mailowej. Aby złożyć wniosek w formie elektronicznej, należy zarejestrować się na elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej (ePUAP) na stronie epuap.gov.pl

Jeżeli rodzic chce uzyskać za jednym razem kilka dokumentów, np. orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i opinie o WWR, to składa jeden wniosek.

Podstawa prawna: par. 5, pkt 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych ([Dz. U. 2013 nr 0 poz. 199](http://www.dz.prawa.gov.pl))

W samym wniosku o orzeczenie/ opinię należy wskazać, że dziecko korzysta z AAC. Badania w poradni powinny być przeprowadzane z użyciem tego systemu komunikacyjnego, którego dziecko już używa, za pomocą testów niewerbalnych. W orzeczeniu zespół powinien również wskazać system komunikacji, którym posługuje się dziecko oraz niezbędny sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, w tym wykorzystujące technologie informacyjno-komunikacyjne.

Orzeczenie jest wydawane przez Zespół, powołany przez dyrektora poradni. O terminie posiedzenia Zespołu poradnia powinna zawiadomić rodzica. Rodzic może uczestniczyć w posiedzeniu Zespołu i na bieżąco wyjaśniać specjalne potrzeby dziecka wynikające z jego niepełnosprawności.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zawiera:

- nazwę i adres poradni;
- nr dokumentu;
- nazwiska wnioskodawców (rodziców/ opiekunów dziecka);
- nazwiska członków Zespołu Orzekającego;
- dane dziecka;
- adres szkoły, przedszkola, placówki, do której uczęszcza dziecko;
- okres, na jaki wydaje się orzeczenie;
- przyczynę/ przyczyny wydania orzeczenia;
- diagnozę (w tym informacje o możliwościach rozwojowych i potencjale dziecka);
- zalecenia;
- uzasadnienie.

Podstawa prawna: Zał. nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2017 poz. 1743](#))

Najważniejszą częścią orzeczenia są zalecenia, ponieważ szkoła ma obowiązek ich realizacji. Im bardziej precyzyjne i jednoznaczne, tym lepiej dla dziecka.

Zalecenia w orzeczeniu wskazują:

- warunki i formy wsparcia umożliwiające realizację indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, w tym konieczność wspierania dziecka przez dodatkowo zatrudnioną kadrę **wraz z zakresem tego wsparcia** (nie wiemy jeszcze, czy ten zapis oznacza, że poradnia może wskazać zakres godzinowy wsparcia!);
- cele rozwojowe, które należy zrealizować podczas zajęć edukacyjnych, rewalidacyjnych, z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wraz z formami tej pomocy oraz rodzajami zajęć rewalidacyjnych – **w orzeczeniu najpierw wpisuje się cele, a potem dopiero rodzaje i formy zajęć wspierających**, co może być trochę mylące dla rodziców;
- wszystkie możliwe formy kształcenia, zaczynając od tej, która zdaniem zespołu orzekającego jest najkorzystniejsza dla dziecka – przy czym ostateczna decyzja, czy dziecko będzie uczyć się w szkole pod domem czy w placówce specjalnej należy do rodzica;
- potrzebę realizacji wybranych zajęć jeden na jeden z nauczycielem lub w grupie do 5 osób, wraz z uzasadnieniem – ta forma wsparcia ma częściowo zastąpić nauczanie indywidualne na terenie szkoły;
- niezbędny w procesie kształcenia sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne;
- działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania dziecka, w tym jego udziału w życiu placówki edukacyjnej oraz działania wspierające rodziców,
- sposoby oceny efektów realizacji tych wszystkich zaleceń przez szkołę, przedszkole, ośrodek.

5. Która poradnia psychologiczno-pedagogiczna powinna wydać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Z wnioskiem o wydanie orzeczenia należy zazwyczaj zwrócić się do rejonowej poradni psychologiczno-pedagogicznej właściwej ze względu na adres przedszkola lub szkoły, do której uczęszcza dziecko. Jeżeli dziecko nie chodzi do przedszkola lub szkoły (bo np. jest za małe) orzeczenie powinien wydać zespół działający w poradni właściwej ze względu na miejsce zamieszkania.

Poradnie obowiązuje rejonizacja – każda ma swój teren działania, określony przez organ prowadzący. Rejon działania poradni obejmuje zarówno określone przedszkola i szkoły, jak i mieszkańców określonego terenu. Jeśli jednak wniosek zostanie złożony do niewłaściwej poradni, wówczas jej dyrektor przekazuje wniosek do właściwej poradni, zawiadamiając o tym wnioskodawcę.

W przypadku dzieci niewidomych i słabowidzących, niesłyszących i słabosłyszących oraz dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera, orzeczenia (i opinie) wydają zespoły działające w tzw. poradniach specjalistycznych, wskazanych przez kuratora oświaty.

Podstawa prawna: par. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2017 poz. 1743](#)).

Jeśli jednak wniosek zostanie złożony do niewłaściwej poradni, wówczas jej dyrektor przekazuje wniosek do właściwej poradni, zawiadamiając o tym wnioskodawcę.

6. Jak odwołać się od orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego?

Jeżeli rodzic nie zgadza się z zapisami orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, uważa, że nie zawiera ono istotnych informacji lub zaleceń, zawsze może się od niego odwołać. Odwołanie kieruje się do właściwego kuratora oświaty, za pośrednictwem poradni, która wydała orzeczenie, w terminie 14 dni od momentu jego otrzymania. Oznacza to, że odwołanie składa się w sekretariacie lub wysyła do poradni (nie do kuratora!) pocztą.

Jeżeli Zespół Orzekający uzna odwołanie w całości za zasadne, to uchyla zaskarżony dokument i wydaje nowy. Od nowego orzeczenia rodzic może się odwołać.

W takiej sytuacji Zespół musi przesłać odwołanie wraz z aktami sprawy kuratorowi.

*Podstawa prawna: par. 25 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające **publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych** ([Dz.U. 2017 r. poz. 1743](#))*

W odwołaniu od orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego rodzic może powoływać się m.in. na zalecenia lekarza zawarte w zaświadczeniu czy opinie terapeutów, rehabilitantów, dołączone do wniosku. W większości poradni pracują lekarze pediatrzy, więc powoływanie się na zalecenia specjalisty jest jak najbardziej wskazane.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest decyzją administracyjną, więc w odwołaniu można powoływać się również na przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, wspomniane wcześniej.

Pisząc odwołanie rodzice mogą się też powoływać na zapisy prawa oświatowego, np. wnioskując w odwołaniu o zalecenie dziecku z zaburzeniami ze spektrum autyzmu treningu umiejętności społecznych można powołać się na par. 6 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem, które wskazuje, że dzieci z autyzmem i ZA w ramach rewalidacji powinny mieć zajęcia rozwijające kompetencje społeczne.

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz.U. 2017 poz. 1578](#))

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jako decyzja administracyjna

Orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej jest decyzją administracyjną. Jak każda taka decyzja podlega rygorom kodeksu postępowania administracyjnego (kpa). Do najważniejszych zapisów kpa, które mają odniesienie do postępowania w sprawie wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego należą art. 7, 77, 107.

Art. 7 formułuje tzw. „zasadę prawdy obiektywnej”. Wynika z niego jednoznacznie, że poradnia ma obowiązek dołożyć wszelkich starań, aby zbadać stan faktyczny – ustalić prawdę obiektywną. Jeżeli więc np. dostarczone przez rodzica opinie przeczą sobie wzajemnie, to poradnia ma obowiązek ustalić, która z nich określa stan faktyczny. Z artykułu wynika również, że wydając orzeczenie należy się kierować interesem społecznym i obywateli.

Z art. 77 kpa wynika wprost, że poradnia powinna rozpatrzyć cały materiał na temat dziecka, jego deficytów

i potrzeb – zarówno wyniki badań przeprowadzonych na miejscu, opinie ze szkoły jak i od innych terapeutów, specjalistów pracujących z dzieckiem.

Art. 107 § 3 stanowi, że w przypadku, kiedy zapisy orzeczenia mijają się z treścią wniosków, zaświadczeń, opinii złożonych przez rodzica, poradnia ma obowiązek wskazać, dlaczego jedne dowody (np. opinie ze szkoły) uwzględniono, a innych (np. opinie od specjalisty pracującego z dzieckiem poza szkołą lub lekarza) – nie. W postępowaniu administracyjnym poradnia nie może dowolnie wybierać dowodów i opinii, które zostaną uwzględnione przy wydaniu orzeczenia. Uzasadnienie powinno wskazywać na stan faktyczny, który spowodował, że taka decyzja została podjęta, np. wskazywać konkretną chorobę/ zaburzenie, będące podstawą do wydania orzeczenia.

Podstawa prawna: art. 7, 77, 107 § 3 kodeksu postępowania administracyjnego

Z wielu postępowań przed sądami administracyjnymi wynika jeszcze jedna reguła, niezapisana wprost w kodeksie: Sentencja orzeczenia, tak jak każdej decyzji administracyjnej powinna być sformułowana na tyle jasno i precyzyjnie, aby w sytuacji, w której jest podstawą działania innego organu/ podmiotu nie zostawiała pola do bardzo różnej interpretacji – wbrew interesom obywatela. Z zasady tej wynika, że orzeczenie powinno być sformułowane w sposób jednoznaczny i precyzyjny, tak aby placówka oświatowa je realizująca nie miała dowolności w interpretacji zapisów – wbrew interesowi edukacyjnemu.

7. Jakie obowiązki ma placówka edukacyjna wobec dziecka z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?

Placówka edukacyjna ma przede wszystkim obowiązek realizować zapisy podstawy programowej oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Niezależnie od tego, czy jest to placówka ogólnodostępna, integracyjna, czy specjalna, publiczna czy niepubliczna - przepisy obligują ją do realizowania zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Nigdzie w przepisach oświatowych nie ma opisanej możliwości odstąpienia od realizacji zaleceń, zawartych w orzeczeniu.

Zgodnie z prawem, placówki edukacyjne zapewniają:

1. dostosowanie programu nauczania i programu wychowania przedszkolnego do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, zgodnie z zapisami indywidualnego programu edukacyjnego-terapeutycznego i orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego
2. zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
3. zajęcia rewalidacyjne i socjoterapeutyczne;
4. dostosowanie warunków i formy sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu sprawdzającego kwalifikacje w zawodzie

Podstawa prawna: art. 1 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Realizacja zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego należy do obowiązków dyrektora szkoły Dyrektor, który tego nie robi, narusza przepisy prawa oświatowego.

Podstawa prawna: art 68 ust.1 pkt 10 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Często rodzice słyszą, że nie można zrealizować zaleceń, bo nie ma to środków lub warunków (brak sali, sprzętu, pomocy, specjalistów). Za zapewnienie warunków do stosowania specjalnej organizacji kształcenia dzieci niepełnosprawnych odpowiada organ prowadzący szkołę czy przedszkole (w przypadku placówek publicznych: dzielnica, gmina, powiat).

Podstawa prawna: art 10 ust.1 pkt 2 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

8. Jak pomóc dyrektorowi szkoły/ przedszkola w uzyskaniu środków na realizację zaleceń?

Niektórzy dyrektorzy są wdzięczni, kiedy rodzice na piśmie domagają się realizacji zaleceń. Przepisy nakładają na placówkę obowiązek realizacji postanowień z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zapewnienia dziecku niepełnosprawnemu odpowiednich warunków do nauki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Takie pismo może ułatwić dyrektorowi przekonanie organu prowadzącego (urzędu gminy, miasta lub powiatu), że zgodnie z prawem jego placówka potrzebuje dodatkowych środków. Dobrze jest, jeśli rodzice w piśmie wspomną o subwencji, bo wielu dyrektorów szkół nie zdaje sobie sprawy z jej istnienia oraz z wysokości środków naliczanych dodatkowo dla gminy na konkretne dziecko.

Można też przypomnieć organowi prowadzącemu, że jego obowiązkiem jest zapewnienie w placówce oświatowej warunków do realizacji kształcenia dzieci niepełnosprawnych, zgodnie z art. 10 ustawy prawo oświatowe.

Jeśli gmina odmawia przekazania środków, należy zwrócić się do kuratorium (i wysłać to pismo do wiadomości także do Ministra Edukacji Narodowej) z prośbą o interwencję w sprawie łamania przepisów prawa oświatowego i braku realizacji zaleceń zapisanych w orzeczeniu (nie z prośbą o zmuszenie gminy do przekazania pieniędzy, bo takiej możliwości kuratorium nie ma).

9. Ile dodatkowych środków otrzymuje samorząd na danego ucznia niepełnosprawnego?

Każdy rodzic może sprawdzić, ile dodatkowych pieniędzy otrzymuje gmina lub powiat z tytułu niepełnosprawności jego dziecka.

Aby orientacyjnie ustalić sumę dodatkowych środków, wystarczy sięgnąć do rozporządzenia MEN w sprawie podziału subwencji oświatowej i pomnożyć roczną kwotę, przewidzianą przez rząd dla samorządu na jednego ucznia (standard A - w 2018 r. to 5436 zł), przez tzw. wagę subwencyjną, czyli wskaźnik przyporządkowany konkretnej niepełnosprawności.

Przykład: aby ustalić **orientacyjną** kwotę dodatkowych środków, jakie otrzymuje gmina na ucznia z autyzmem należy przemnożyć 5436 zł przez wagę $P7=9,50$, co daje nam **51642 zł rocznie**.

Podstawa prawna: art. 28 ust. 6 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z późn. zmianami (Dz. U. 2003 nr 203 poz. 1966),

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2018 ([Dz. U. 2017 poz. 2395](#))

Aby ustalić dokładną kwotę, jaką w danym roku otrzymuje nasz samorząd z tytułu orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego konkretnego dziecka, potrzebujemy oprócz wspomnianego rozporządzenia metryczkę subwencji oświatowej. Jest to krótki dokument w postaci tabel, przekazywany przez MEN co roku do każdego samorządu w Polsce. Metryczka jest dokumentem urzędowym, więc każdy obywatel ma prawo do otrzymania jego kopii lub do wglądu w siedzibie urzędu gminy czy starostwa powiatowego (zależnie od typu szkoły organem prowadzącym będzie gmina lub powiat).

Uwaga: miasta na prawach powiatu otrzymują co roku dwie metryczki – jedną z wyszczególnieniem środków na realizację zadań własnych gminy, drugą – zadań powiatu.

By wystąpić o metryczkę, musimy najpierw ustalić, która jednostka samorządu terytorialnego jest organem prowadzącym dla szkoły lub przedszkola (w przypadku szkół publicznych). Przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja – ogólnodostępne i integracyjne – a także przedszkola specjalne są w kompetencjach gmin, natomiast szkoły specjalne oraz szkoły ponadgimnazjalne, zarówno ogólnodostępne, jak i integracyjne oraz specjalne – w kompetencjach powiatu. Jeśli natomiast dziecko z orzeczeniem chodzi do przedszkola lub

szkoły niepublicznej, to subwencja przychodzi do tej jednostki samorządu, na terenie której działa przedszkole lub szkoła, która jest obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu publicznych szkół i placówek.

Aby uzyskać kopię metryczki, wystarczy w urzędzie złożyć pisemny wniosek o treści: Na podstawie ustawy o dostępie do informacji publicznej zwracam się z wnioskiem o udostępnienie mi kopii metryczki subwencji oświatowej na rok..., przekazywanej przez MEN. We wniosku trzeba także wskazać czy chcemy kopię papierową (do odbioru w urzędzie lub przesłaną pocztą) czy wystarczy nam skan, przekazany na podany przez nas adres e mail. Wniosek musi zawierać nasze dane (imię, nazwisko, adres) oraz datę i podpis.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2001 nr 112 poz. 1198)

Metryczka podaje dokładną kwotę tzw. finansowego standardu A podziału subwencji, a więc roczną kwotę, przewidzianą przez rząd dla samorządu na jednego ucznia oraz wskaźnik korygujący dla danej gminy lub powiatu. Aby obliczyć kwotę na dane dziecko, należy więc ustalić najpierw kwotę bazową (tzw. ucznia przeliczeniowego) dla danej gminy lub powiatu. Służy temu właśnie wskaźnik korygujący Di, który oscyluje wokół wartości 1 (jest nieco mniejszy od 1 w przypadku dużych miast, gdyż służy wyrównaniu różnic między samorządami). Po przemnożeniu finansowego standardu A przez wskaźnik korygujący Di otrzymuje się zatem kwotę bazową dla danej jednostki samorządu terytorialnego.

Obie te wartości są podane w prawym górnym rogu metryczki.

Aby teraz na podstawie kwoty bazowej dla danej gminy lub powiatu obliczyć wielkość środków, jakie gmina czy powiat dostaje z budżetu państwa z samego tylko tytułu orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego danego dziecka, należy kwotę bazową pomnożyć przez wartość wagi subwencyjnej z rozporządzenia, przewidzianej dla danej niepełnosprawności. Ta dodatkowa kwota nazywa się w rozporządzeniu „kwotą uzupełniającą części oświatowej subwencji ogólnej”. Aby natomiast obliczyć całość środków, jakie płyną do samorządu z tytułu kształcenia danego dziecka z orzeczeniem, należy oczywiście dodać też kwotę bazową, ponieważ kwota uzupełniająca naliczana jest jako dodatek.

Rozporządzenie subwencyjne na rok 2018 wyszczególnia następujące wagi dla uczniów niepełnosprawnych w szkołach oraz dla niepełnosprawnych przedszkolaków. Oto wartości tych wag, wraz z przypisanymi im w rozporządzeniu rodzajami niepełnosprawności:

P4=1,40 – uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, niedostosowani społecznie, zagrożeni niedostosowaniem, z zaburzeniami zachowania, chorobami przewlekłymi, zagrożeni uzależnieniem (na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego);

P5=2,90 – uczniowie niewidomi, słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową w tym afazją;

P6=3,60 – uczniowie niesłyszący, słabosłyszący, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym;

P7=9,50 – dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych w szkołach i ośrodkach, **uczniowie** z autyzmem, zespołem Aspergera i z niepełnosprawnościami sprzężonymi;

P55=9,50 – wychowankowie ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz **dzieci** z autyzmem, zespołem Aspergera i niepełnosprawnościami sprzężonymi, objęte kształceniem specjalnym **w przedszkolach**, oddziałach przedszkolnych w szkołach i w innych formach wychowania przedszkolnego;

P59=4,00 – dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, uczestniczące w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych w przedszkolach;

P60=2,90 – dzieci niewidome, niedowidzące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, objęte kształceniem specjalnym w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach i w innych formach wychowania przedszkolnego;

P61=3,50 – dzieci niesłyszące, słabosłyszące, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, objęte kształceniem specjalnym w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach i w innych formach wychowania przedszkolnego.

Po naszych interwencjach Minister Edukacji Narodowej wyłączył dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim do listy wagi subwencyjnych. W latach poprzednich gminy nie dostawały dodatkowych pieniędzy na edukację przedszkolaków z takim rozpoznanem.

Uwaga: w rozporządzeniu na rok 2018 istnieją jeszcze inne dodatkowe wagi, o których warto pamiętać obliczając całość środków na nasze dziecko:

P8=0,80 – dodatkowa waga dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy uczęszczają do klas integracyjnych;

P32=1,00 – uczniowie objęci nauczaniem indywidualnym, którzy nie posiadają orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego;

P35=0,60 – uczniowie klas terapeutycznych;

P57=0,84 – dzieci objęte wczesnym wspomaganem rozwoju dziecka.

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2018 ([Dz. U. 2017 poz. 2395](#))

10. Jaka jest podstawa prawna, w oparciu o którą samorząd musi przekazać szkole środki, które otrzymał na ucznia z orzeczeniem?

Niestety obowiązujące przepisy, regulujące sposób wykorzystywania przez gminy i powiaty środków z subwencji nie nakazują wprost przekazywania do przedszkola lub szkoły zwiększonej kwoty subwencji, naliczanej na ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Do niedawna prawo gwarantowało samorządom całkowitą swobodę w wydatkowaniu tych środków.

Urzednicy zajmujący się oświatą niechętnie poruszają tą kwestię. Dlatego tak ważne jest aby rodzic miał świadomość, że ze względu na niepełnosprawność jego dziecka samorząd dostaje dodatkowe pieniądze i domagał się o określonego przez prawo wsparcia.

Oto mechanizm: dochody gminy lub powiatu pochodzą z trzech źródeł: dochodów własnych (np. opłat, podatków), dotacji celowych oraz subwencji ogólnej z budżetu państwa. Z kolei owa subwencja ogólna dla gminy lub powiatu składa się z trzech części: wyrównawczej, równoważącej oraz oświatowej (zatem poprawna nazwa subwencji oświatowej to „część oświatowa subwencji ogólnej”).*Podstawa prawna: art. 3 ust. 1 oraz art. 4, 5 i 7 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. 2003 nr 203 poz. 1966).*

W świetle powyższych przepisów nie można domagać się od samorządu „oddania” subwencji szkole (nie mówiąc już o oddaniu jej dziecku). Można natomiast - i trzeba - stale przypominać o sposobie naliczania dodatkowych środków na danego ucznia niepełnosprawnego oraz domagać się realizowania zapisów z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Do niedawna środki z dodatkowych wag subwencyjnych, naliczane z tytułu niepełnosprawności, trafiały do „ogólnej” puli i służyły najczęściej pokryciu wszystkich wydatków oświatowych samorządu. Od kilku lat mogą wydane tylko na organizację realizację zadań wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy i trafiają do puli „specjalne potrzeby edukacyjne”.

Zmiana przepisów nie oznacza, że subwencja w każdym samorządzie „będzie szła za dzieckiem”, ale w części gmin nowe regulacje bezpośrednio wymuszają przekazanie większej części lub całości środków do szkół i przedszkoli, w których uczą się niepełnosprawne dzieci. Szczególnie w sytuacji, gdy w danej gminie jest kilkoro, kilkanaścioro dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego – albo wpływy z tytułu dodatkowych wag subwencyjnych będą przeznaczone na realizację ich potrzeb, albo samorząd będzie musiał je zwrócić.

Przepisem, na który może powołać się szkoła i rodzice dziecka walcząc o sfinansowanie potrzebnego

wsparcia, jest wspomniany wcześniej art 10 ust.1 pkt 2 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Dodatkowo uchwalona w 2017 r. ustawa o finansowaniu zadań oświatowych wskazuje wprost, że środki z dodatkowej subwencji przekazywanej z tytułu orzeczeń mogą zostać przeznaczone wyłącznie na organizację kształcenia specjalnego.

W placówkach ogólnodostępnych i integracyjnych można z nich opłacić wynagrodzenie nauczyciela wspomagającego, ale nie można sfinansować części pensji nauczyciela przedmiotowca. Można zakupić materiały dydaktyczne dla dzieci z orzeczeniami czy pomoce do gabinetu logopedycznego, ale nie można przeznaczyć ich na nowe krzesła. Natomiast placówki specjalne, w których wszyscy uczniowie posiadają orzeczenia, mogą finansować wszystkie swoje wydatki z dodatkowej subwencji.

Podstawa prawna: art. 8 Ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych ([Dz. U. 2017 poz. 2203](#)).

11. Jakie obowiązki mają rodzice ucznia niepełnosprawnego?

Rodzic dziecka niepełnosprawnego ma takie same obowiązki jak rodzic dziecka zdrowego. Brzmi to prosto, jednak w praktyce szkoły i samorządy lokalne wprowadzają rodziców w błąd. Zdarza się, że na rodziców przerzuca się ciężar dowozów czy realizowania zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Tymczasem te zadania należą wyłącznie do szkoły (przedszkola, ośrodka).

Obowiązki rodziców dziecka, podlegającego obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego, obejmują:

- zgłoszenie dziecka do szkoły lub przedszkola,
- zapewnienie regularnego uczęszczania na zajęcia,
- jeśli dziecko uczy się poza szkołą obwodową (rejonową), rodzice mają też obowiązek poinformowania o tym szkoły obwodowej (rejonowej).

Podstawa prawna: art. 40.1 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Jakich obowiązków nie mają rodzice dziecka niepełnosprawnego?

Rodzice nie muszą odrabiać z dzieckiem lekcji, dziecko powinno odrabiać lekcje samo. Jeżeli są z tym problemy, za ich rozwiązanie odpowiada szkoła – być może warto porozmawiać z nauczycielem, gdyż to on realizuje zadania edukacyjne, a nie rodzice.

Rodzice nie mają obowiązku towarzyszyć dziecku niepełnosprawnemu w szkole. Bez względu na to, czy ze względu na niepełnosprawność dziecko nie jest w stanie samodzielnie przebrać się na wf, czy też nie nadąża z przepisywaniem zadań z tablicy – to szkoła ma obowiązek zapewnić dziecku wsparcie.

Rodzice nie muszą jeździć na wycieczki, zielone szkoły, nie muszą chodzić z klasą do kina. To szkoła ma obowiązek zapewnić dziecku właściwą opiekę. Niedopuszczalne jest również wykluczanie dzieci ze względu na niepełnosprawność z takich aktywności lub stawianie przez szkołę warunków, że dziecko może chodzić na basen w ramach lekcji wf tylko pod opieką rodziców.

Każda wycieczka szkolna powinna być dostosowana do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ale także do ich stanu zdrowia i sprawności fizycznej.

Rodzice nie mają też obowiązku zabierania dziecka ze szkoły, kiedy personel szkoły sobie z nim nie radzi. To szkoła ma obowiązek wspierać rodziców, nie odwrotnie! Jest to zapisane wprost w Ustawie o systemie oświaty (a także w rozporządzeniach wykonawczych do niej).

*Podstawa prawna: art. 1 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))
par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki.*

12. Jak uzyskać wsparcie dla dziecka, które otrzymało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie roku szkolnego?

Niezwłocznie po przedłożeniu przez rodziców orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, dyrektor placówki ma obowiązek powołać specjalny zespół, którego zadaniem jest opracowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego – patrz Aneks nr 6 [Odpowiedź Men na pismo WJ2_Rz48/2011](#). IPET powinien powstać w terminie 30 dni od złożenia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a szkoła powinna zacząć realizować zalecenia z orzeczenia zaraz po jego przygotowaniu.

Niekiedy zdarza się, że rodzic, przedstawiając w szkole orzeczenie w trakcie roku szkolnego słyszy, że dziecko nie dostanie wsparcia, bowiem subwencja będzie przekazywana dopiero od następnego roku szkolnego.

To nieprawda. Po pierwsze: przepisy oświatowe jednoznacznie zobowiązują szkołę do realizacji wszystkich zaleceń z orzeczenia, nie wskazując żadnej przyczyny, z powodu której można odstąpić czy odroczyć realizację tego obowiązku. Po drugie: istnieją możliwości otrzymania subwencji z tytułu orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie roku szkolnego. Organ prowadzący (w przypadku szkół publicznych – samorząd, co dla rodzica oznacza wydział oświaty w gminie lub w powiecie) powinien zwrócić się do Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o korektę liczby uczniów z orzeczeniem z terenu gminy (lub powiatu).

Dokument będący podstawą naliczenia subwencji to sprawozdanie systemu informacji oświatowej, wypełniane przez dyrektora placówki w terminie do 30 września. Pod koniec grudnia MEN umożliwia jeszcze samorządom weryfikację danych. W sytuacji uzyskania orzeczenia w okresie późniejszym (w trakcie roku szkolnego) podstawą do zwiększenia przez Ministerstwo kolejnej transzy części oświatowej subwencji ogólnej, przekazywanej co miesiąc do gminy lub powiatu, jest oświadczenie samorządu zawarte we wniosku o zwiększenie subwencji (samorząd zgłasza aktualną liczbę wszystkich uczniów, nie tylko z orzeczeniem).

13. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale integracyjnym?

Na poziomie przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum – miasto/ gmina, a w przypadku szkół ponadgimnazjalnych – powiat.

Ustawa prawo oświatowe stanowi, iż w przypadku dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego z zaleceniem kształcenia w przedszkolu specjalnym albo przedszkolu, szkole podstawowej lub gimnazjum ogólnodostępnym lub **integracyjnym**, odpowiednią formę kształcenia, **na wniosek rodziców** zapewnia jednostka samorządu terytorialnego, do której zadań własnych należy prowadzenie przedszkoli lub szkół.

Podstawa prawna: art. 127 ust. 14 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe [\(Dz.U. 2017 poz. 59\)](#)

W innym miejscu tej ustawy wyraźnie napisano, że zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, w tym z oddziałami **integracyjnymi**, przedszkoli specjalnych oraz szkół podstawowych i gimnazjów, w tym z oddziałami **integracyjnymi**, za wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych jest zadaniem własnym **gmin**.

Podstawa prawna: art. 8 ust. 15 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe [\(Dz.U. 2017 poz. 59\)](#)

Natomiast zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych oraz szkół ponadpodstawowych, w tym z oddziałami **integracyjnymi** jest zadaniem własnym **powiatów**.

Należy przy tym pamiętać, że w Polsce jest 65 miast, które są jednocześnie gminą i powiatem, tzw. miasta na prawach powiatu, na temat Warszawy zob. niżej).

Podstawa prawna: art. 8 ust. 16 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe [\(Dz.U. 2017 poz. 59\)](#)

Oznacza to, że jeśli dziecko ma orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, rodzice mogą wnio-

skować do gminy o zapewnienie edukacji w formie integracyjnej, a gmina ma obowiązek ją zorganizować. Niekiedy zgłaszają się do nas rodzice, których dzieci otrzymały orzeczenie w trakcie roku szkolnego, a organ prowadzący nie ma dla nich miejsca w oddziale integracyjnym. W takim przypadku odmowa natychmiastowego zapewnienia wybranej przez rodzica formy kształcenia wydaje się być uzasadniona. Skoro w istniejących już oddziałach wszystkie miejsca dla dzieci z orzeczeniem są zajęte, to należy utworzyć kolejny oddział integracyjny lub przekształcić ten, w którym uczy się dziecko. Taka operacja jest prawie niemożliwa do realizacji w trakcie roku szkolnego, m.in. dlatego, że niesie za sobą zmianę dla kilkudziesięciu innych dzieci.

Jeżeli dziecko uzyska orzeczenie w trakcie etapu edukacyjnego (np. w klasie 2 lub 5), a wszystkie miejsca dla dzieci niepełnosprawnych w oddziałach integracyjnych są zajęte, organ prowadzący może utworzyć w następnym roku szkolnym kolejny oddział, dzieląc dzieci uczące się w danej szkole w konkretnym roczniku. Niestety takie rozwiązanie spotyka się z protestami innych rodziców, którzy chcą, aby ich dzieci kontynuowały edukację w tych samych klasach. W takim przypadku warto rozważyć zatrudnienie w dotychczasowym oddziale nauczyciela wspomagającego i przeszkolenie kadry pedagogicznej w temacie pracy z konkretną niepełnosprawnością.

Warto podkreślić raz jeszcze, że to **rodzic podejmuje decyzję w sprawie najlepszej dla jego dziecka formy kształcenia.** W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego może być wymienionych takich form kilka: oddział ogólnodostępny, integracyjny czy specjalny. **Organ prowadzący, powołując się na zapis w orzeczeniu, nie może odmówić dziecku nauki w klasie integracyjnej i wskazać masową czy specjalną, lecz ma obowiązek zapewnić wybraną przez rodziców formę kształcenia.** Jest tak nawet wtedy, gdy w orzeczeniu jest zalecana wyłącznie szkoła specjalna, a rodzic wybiera mimo to zwykłą szkołę rejonową. **Ustawa wyraźnie daje decyzjom rodzica pierwszeństwo przed decyzjami urzędników!**

W przypadku Warszawy za zapewnienie miejsca w przedszkolu ogólnodostępnym i integracyjnym lub szkole ogólnodostępnej i integracyjnej odpowiada dzielnica (burmistrz dzielnicy, poprzez dzielnicowy Wydział Oświaty i Wychowania). Natomiast za zapewnienie miejsca w przedszkolu specjalnym lub szkole specjalnej odpowiada miasto (Prezydent, poprzez Biuro Edukacji). Jeśli chodzi o szkoły ponadpodstawowe, zasada podziału kompetencji jest podobna: za szkoły o znaczeniu ponaddzielnicowym uznano wyłącznie szkoły specjalne (uchwała nr XLVI/1423/2008 Rady m. st. Warszawy z dnia 18 grudnia 2008 r. z późniejszymi zmianami).

14. Jak przekonać gminę/ powiat do utworzenia klasy lub grupy integracyjnej?

Właściwie nie powinno być konieczności przekonywania organów samorządu terytorialnego do tworzenia klas integracyjnych, bo takie zadanie wynika bezpośrednio z zapisów ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z ustawą obowiązek organizacji grup integracyjnych w przedszkolach oraz klas integracyjnych w szkołach podstawowych spoczywa na gminie. Obowiązkiem powiatu jest zapewnienie tej formy kształcenia na poziomie szkół ponadpodstawowych.

Podstawa prawna: art. 8 ust. 15 i 16 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Jeżeli w gminie nie istnieją oddziały/ klasy integracyjne, to najbardziej efektywne będzie grupowe wnioskowanie o ich utworzenie. Warto znaleźć rodziców innych dzieci niepełnosprawnych, którzy chcą posłać pociechy do klasy integracyjnej. Gdzie szukać chętnych? W przedszkolach integracyjnych i specjalnych, w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w organizacjach pozarządowych działających na rzecz dzieci niepełnosprawnych. Przydatne mogą też być fora internetowe i portale społecznościowe.

Kiedy już zbierze się grupa zainteresowanych rodziców, warto zastanowić się, która szkoła w gminie mogłaby utworzyć taką klasę i próbować przedstawić swój pomysł dyrektorowi placówki. Przy szukaniu szkół można skupić się na placówkach, które mają mało uczniów. Warto przyjrzeć się bliżej szkołom, które w opinii lokalnej społeczności są otwarte na dzieci z deficytami rozwojowymi lub dzieci niepełnosprawne już się w nich uczą w klasach masowych. Można wziąć pod uwagę również doświadczenie i przygotowanie zawodowe nauczycieli pracujących w konkretnych szkołach. Ważna jest też dostępność architektoniczna samego budynku.

Wniosek o utworzenie oddziału integracyjnego w przedszkolu/ szkole podstawowej/ gimnazjum adresowany do burmistrza/ wójta składa się w urzędzie miasta/ gminy.

UWAGA: w przypadku miast działających na prawach powiatu należy sprawdzić w urzędzie miasta do kogo należy ustawowy obowiązek zapewnienia uczniom niepełnosprawnym odpowiedniej formy kształcenia i skierować wniosek do właściwego organu. W Warszawie będzie to Burmistrz Dzielnicy.

Wniosek o utworzenie klasy integracyjnej w szkole ponadpodstawowej należy kierować do starosty powiatu. Do wniosku należy dołączyć kopie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Pod wnioskiem powinni podpisać się **rodzice wszystkich niepełnosprawnych dzieci**. Przy okazji złożenia wniosku warto umówić się na spotkanie z burmistrzem/ wójtem i dyrektorem/ kierownikiem wydziału edukacji, aby osobiście przedstawić argumenty. W rozmowie należy pamiętać, że zapewnienie edukacji w klasie integracyjnej jest ustawowym obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego. Jeżeli w trakcie spotkania władze samorządowe odnosiły się niechętnie do wniosku rodziców, można poszukać sprzymierzeńców. Pisemne poparcie dla wniosku mogą wyrazić: radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, poradni psychologiczno-pedagogicznej, związków wyznaniowych. W niektórych przypadkach pomocne bywa zaangażowanie mediów lub stworzenie grupy nacisku w portalach społecznościowych.

W przypadku braku porozumienia z organem prowadzącym, należy zwrócić się o pomoc do kuratorium oświaty, pamiętając, że **organ prowadzący ma obowiązek utworzenia klasy integracyjnej - nawet jeżeli zgłosi się tylko jeden kandydat do takiej formy kształcenia!**

15. Czy można utworzyć klasę integracyjną dla jednego dziecka z orzeczeniem?

Tak, o ile jest to orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, nie zaś na zagrożenie niedostosowaniem lub niedostosowanie społeczne. **Więcej - organ prowadzący ma obowiązek taką klasę utworzyć, jeżeli zawnioskują o to rodzice.** Przepisy nie wskazują minimalnej liczby dzieci z orzeczeniami, koniecznej do utworzenia oddziału integracyjnego, stanowią wyłącznie, że nie może być ich więcej niż pięćoro.

Oddział integracyjny można utworzyć nawet z jednym dzieckiem z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specj. wydanym ze względu na niepełnosprawność! Wspomniane przepisy mają także ogromne znaczenie, kiedy z różnych przyczyn w trakcie edukacji dzieci z orzeczeniami "ubędzie" z konkretnej klasy integracyjnej. Nawet jeżeli zostanie tylko jedno dziecko z orzeczeniem, oddział nie musi być likwidowany.

Podstawa prawna: par. 6.1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. 2017 poz. 649)

Omawiane wyżej przepisy weszły w życie w 2017 r. Do niedawna, aby można było utworzyć klasę integracyjną, konieczne było zebranie minimum trójki kandydatów z orzeczeniami.

16. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale ogólnodostępnym?

W przypadku szkół podstawowych (i gimnazjów jeszcze przez chwilę), w których nauka jest obowiązkowa, odpowiada gmina, czyli jednostka samorządu terytorialnego, do której zadań należy prowadzenie danego typu szkół i przedszkoli.

Z uwagi na istnienie obowiązku szkolnego, szkoły podstawowe i gimnazja ogólnodostępne mają obowiązek przyjęcia z urzędu uczniów zamieszkałych w obwodzie (rejonie) danej szkoły.

Szkoła rejonowa nie może odmówić przyjęcia dziecka niepełnosprawnego, zamieszkałego w jej obwodzie, bez względu na rodzaj niepełnosprawności. Szkoła ta ma obowiązek zapewnić realizację zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: art. 127 ust. 14 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

W przypadku szkół ponadpodstawowych, odpowiednią formę kształcenia zapewnia powiat.

Podstawa prawna: art. 127 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

17. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w przedszkolu, szkole lub oddziale specjalnym?

Na etapie przedszkola – gmina, bo to ona ma ustawowy obowiązek prowadzenia przedszkoli specjalnych. Na etapie szkoły podstawowej, gimnazjum oraz edukacji ponadgimnazjalnej za zapewnienie dziecku kształcenia w szkole specjalnej odpowiada powiat.

Podstawa prawna: art. 8 ust. 15 i 16 oraz art. 127 ust. 14 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#)).

Jeżeli jednak powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia nie prowadzi szkoły specjalnej lub ośrodka odpowiednich ze względu na rodzaj niepełnosprawności, starosta tego powiatu kieruje dziecko do najbliższego powiatu prowadzącego taką szkołę lub ośrodek. W takiej sytuacji starosta powiatu, prowadzącego taką szkołę, nie może odmówić przyjęcia kierowanego do niej ucznia.

Podstawa prawna: art. 127 ust. 15 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#)).

18. Czy gmina musi zapewnić miejsce w przedszkolu dziecku z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?

Tak. Jeżeli dziecko nie dostanie się do przedszkola w pierwszym etapie rekrutacji, rodzice powinni złożyć odwołanie. Jeżeli odwołanie nie przyniesie skutku, należy złożyć skargę na wynik postępowania rekrutacyjnego do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. W tym samym czasie należy wnioskować do gminy o zapewnienie dziecku odpowiedniej formy kształcenia. Obowiązek gminy w tej kwestii jest zapisany wprost w ustawie o systemie oświaty.

Podstawa prawna: art. 127 ust. 14 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Dodatkowo w 2014 r. podkreślono pierwszeństwo dzieci niepełnosprawnych w rekrutacji do przedszkoli ogólnodostępnych. Do przedszkola w pierwszej kolejności przyjmuje się mieszkające na terenie danej gminy dzieci niepełnosprawne, mające niepełnosprawnego rodzica lub rodzeństwo, pochodzące z rodzin wielodzietnych z minimum trójką dzieci, objęte pieczęcią zastępczą oraz wychowywane przez samotnych rodziców. Należy jednak pamiętać, że **podstawowym kryterium w rekrutacji jest zamieszkanie w gminie, która prowadzi konkretną placówkę**. Jeżeli rodzic chce posłać dziecko do przedszkola w gminie, w której nie mieszka, to pomimo niepełnosprawności, jego podanie będzie rozpatrywane na samym końcu, jeżeli zostaną miejsca.

Ważne: w przypadku rekrutacji do **przedszkoli** dokumentem potwierdzającym niepełnosprawność kandydata, rodzeństwa lub rodzica kandydata może być **zarówno orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jak i orzeczenie o niepełnosprawności**.

Podstawa prawna: art. 131 ust 2 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

W przypadku **klas i oddziałów integracyjnych**, aby dziecko zostało przyjęte na miejsce zarezerwowane dla dzieci z niepełnosprawnością konieczne będzie **orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego**. **Ten dokument jest także niezbędny, aby zapisać dziecko do przedszkola/ szkoły specjalnej**.

Niekiedy rodzice dzieci, które uzyskały orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie edukacji przedszkolnej skarżą się, że nie ma dla nich miejsc w grupach integracyjnych wśród równolatków. Organ prowadzący nie ma obowiązku zapewnić miejsca w grupie trzylatków, czterolatków itp. ma obowiązek zapewnić właściwą formę kształcenia, a edukacja przedszkolna może być realizowana w grupach miesza-

nych wiekowo.

Ważne: aby dziecko z orzeczeniem zostało przyjęte do przedszkola na preferencyjnych warunkach, musi zostać zgłoszone do placówki w trakcie rekrutacji. **Orzeczenie (czy to o potrzebie kształcenia specjalnego czy o niepełnosprawności) nie gwarantuje uzyskania miejsca w trakcie roku szkolnego.**

W rozmowach z przedstawicielami organu prowadzącego warto podkreślać fakt, że po przyjęciu dziecka do placówki i zgłoszeniu go do Systemu Informacji Oświatowej, samorząd będzie dostawać dodatkowe środki. Finansowaniu realizacji zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego służy kwota uzupełniająca części oświatowej subwencji ogólnej, którą samorząd otrzymuje na przedszkolaka z orzeczeniem.

19. Co to jest IPET?

IPET (Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny) to podstawowy dokument regulujący funkcjonowanie dziecka z orzeczeniem w szkole/ przedszkolu.

IPET przygotowuje Zespół pracowników placówki edukacyjnej, przy udziale rodziców. Podstawą do przygotowania programu są z jednej strony informacje zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, a z drugiej - wielospecjalistyczna ocena funkcjonowania ucznia, którą tworzą pracownicy przedszkola/ szkoły.

Program powinien powstać do 30 września lub w terminie 30 dni od przekazania przez rodziców orzeczenia. Dokument jest przygotowywany na dany etap edukacyjny, a jego ewaluacja powinna się odbywać przynajmniej 2 razy w roku szkolnym. W skład Zespołu tworzącego IPET wchodzi nauczyciele i specjaliści pracujący na co dzień z dzieckiem.

Dyrektor ma obowiązek zawiadomić pisemnie! rodziców o terminie spotkania Zespołu, który opracowuje wielospecjalistyczną ocenę i indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny. Rodzice mają prawo uczestniczyć zarówno w opracowaniu IPET-u, jak i wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.

W spotkaniach Zespołu opracowującego IPET mogą uczestniczyć na wniosek dyrektora przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznych, na wniosek rodziców: lekarz, psycholog, logopeda, inny specjalista. Oznacza to, że na spotkanie można zabrać ze sobą terapeutę czy rehabilitanta dziecka. Wszystkie osoby uczestniczące w spotkaniu mają obowiązek zachowania dyskrecji, nieujawniania informacji mogących naruszyć dobra osobiste dziecka czy któregokolwiek z uczestników.

Rodzice otrzymują kopię wielospecjalistycznej oceny i indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego oraz jego ewaluacji. Na mocy przepisów, nie muszą o to wnioskować.

Podstawa prawna: par. 6 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz. 1578](#))

W IPET należy ująć:

- zakres dostosowań wymagań edukacyjnych, w szczególności poprzez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem,
- zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów (tu pole do wnioskowania, aby w IPET wskazano – wraz z uzasadnieniem – **zakres wsparcia nauczyciela specjalisty/ asystenta/ pomocy nauczyciela: wymiar godzinowy, zakres podejmowanych wobec dziecka działań**),
- zajęcia rewalidacyjne (uczniowie z niepełnosprawnością), socjoterapeutyczne (uczniowie z zagrożeniem niedostosowaniem społ) i resocjalizacyjne (niedostosowani społecznie),
- formy i zakres pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wraz z określeniem rodzaju zajęć i ich wymiaru
- działania wspierające rodziców ucznia, zakres współpracy z rodzicami i innymi podmiotami (np. poradniami psych-ped),
- wykorzystanie technologii informacyjnych (uczniowie z trudnościami w komunikowaniu się, w zależności od potrzeb),

- realizację indywidualnych zajęć edukacyjnej w formie indywidualnej lub w małej grupie (w zależności od potrzeb),
- wykorzystanie alternatywnych i wspomaganych form komunikacji,
- rodzaj i sposób dostosowania warunków kształcenia (w zależności od potrzeb).

Podstawa prawna: par. 6 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz. 1578](#))

Czy rodzice muszą podpisać IPET?

Nigdzie w prawie oświatowym nie ma zapisu, że rodzic musi podpisać IPET. Przepisy nie wskazują też żadnej drogi odwoławczej w sytuacji, kiedy rodzice nie zgadzają się na zapisy IPET-u.

Natomiast korzystanie przez dziecko z pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dobrowolne, co oznacza, że konieczne jest wyrażenie zgody przez rodziców. Jeżeli IPET zaplanowano formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, to rodzice powinni udzielić pisemnej zgody na jej udzielanie.

Podstawa prawna: par. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2017 poz. 1591](#))

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana nie tylko uczniom, ale też rodzicom i nauczycielom. Jako że korzystanie z niej jest dobrowolne, rodzice mogą **odmówić korzystania z porad szkoły**.

Podstawa prawna: par. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2017 poz. 1591](#))

Jeżeli w IPET nie ujęto realizacji wszystkich zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, jeżeli – zdaniem rodziców – czas pracy osoby wspomagającej jest za krótki, dostosowania niewystarczające, to zawsze warto złożyć na piśmie do dyrektora wnioski o pisemne uzasadnienie dla braku zajęć, wspomagającego na kilku lekcjach w tygodniu czy dla braku dostosowań. Jeżeli dyrektor nie odpowie na pismo, a rodzic uważa, że potrzeby dziecka opisane w orzeczeniu nie są realizowane, należy złożyć skargę do kuratora oświaty.

20. Czy w szkole/ przedszkolu zatrudnia się asystenta ucznia niepełnosprawnego?

Nie. Formalnie rzecz biorąc **nie istnieje w oświacie stanowisko asystenta ucznia niepełnosprawnego**. Bardzo przestrzegamy rodziców, aby nie wnioskowali o zatrudnienie "asystenta" dla swojego dziecka z niepełnosprawnością, bo w wielu przypadkach placówki oświatowe odsyłają z takimi prośbami do ośrodków pomocy społecznej!

Pojęcie asystent stosowane jest jednak nagminnie na określenie osoby dorosłej, która udziela indywidualnego wsparcia konkretnemu uczniowi.

Prawo oświatowe umożliwia, a niekiedy nakazuje zatrudnianie dodatkowych osób w oddziałach, w których uczą się dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.

21. Kto może wspomagać dziecko z orzeczeniem w klasie ogólnodostępnej?

W oddziałach ogólnodostępnych można dodatkowo zatrudnić

- pomoc nauczyciela,
- asystenta nauczyciela (przedszkole i klasy 1-3 szkoły podstawowej),
- nauczyciela posiadającego kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej (tzw. nauczyciel wspomagający),
- nauczyciela specjalistę (psychologa, logopedę, tyflop pedagoga itp.).

Pomoc nauczyciela to niskopłatne stanowisko niepedagogiczne, a osoba na nim zatrudniona **nie musi mieć żadnych kwalifikacji** pedagogicznych.

Asystent nauczyciela musi mieć ukończone studia pedagogiczne, jest zatrudniany z kodeksu pracy, czyli pracuje 40 godzin tygodniowo, a jego pensja wynika z umowy z pracodawcą, nie przepisów Karty Nauczyciela. Asystent nie ma uprawnień wynikających z Karty Nauczyciela, np. dłuższych wakacji, prawa do awansu zawodowego, dlatego dobrze przygotowane osoby rzadko chcą podjąć pracę na tym stanowisku.

Nauczyciel wspomagający musi skończyć studia z zakresu pedagogiki specjalnej, jest zatrudniany na podstawie Karty Nauczyciela, a jego czas pracy bezpośrednio z dziećmi od września 2018 r. będzie wynosił 20 godzin/ tydzień.

Nauczyciel specjalista ma skończone studia np. z zakresu terapii logopedycznej czy psychologii oraz uprawnienia pedagogiczne, również jest zatrudniany na podstawie przepisów Karty Nauczyciela, pracuje bezpośrednio z dziećmi przez 22 godziny w tygodniu (od września 2018 r.).

W oddziałach ogólnodostępnych, w których uczą się dzieci z **autyzmem, zespołem Aspergera, niepełnosprawnością sprzężoną obowiązkowo zatrudnia się osobę wspierającą**. W przypadku innych **niepełnosprawności**, taką osobę można zatrudnić **za zgodą organu prowadzącego**.

Podstawa prawna: par. 7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz. 1578](#))

O tym, kto będzie wspierał dziecko i w jakim wymiarze godzinowym, na jakim stanowisku ta osoba jest zatrudniona decyduje dyrektor - biorąc pod uwagę zalecenia z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Jeżeli osoba wspierająca jest w klasie/ grupie krócej niż wymaga tego funkcjonowanie dziecka, można zwrócić się do dyrektora o pisemne uzasadnienie takiej decyzji.

Można też wnioskować o wskazanie dokładnego zakresu obowiązków osoby wspierającej oraz wyszczególnienie w Indywidualnym Programie Edukacyjno- Terapeutycznym, kto ma te obowiązki realizować, kiedy osoby wspomagającej nie ma w klasie .

Rozporządzenie określa, że osoba wspierająca jest zatrudniana w placówce, **nie do konkretnego dziecka**. Jeżeli więc w klasie/ grupie jest dwójka lub więcej takich dzieci, to zgodnie z prawem można zatrudnić tylko jednego nauczyciela/ asystenta nauczyciela.

Podstawa prawna: par. 7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz. 1578](#))

22. Kto może wspierać dziecko w klasie integracyjnej?

W klasach integracyjnych na podstawie przepisów prawa oświatowego zatrudnia się nauczyciela wspomagającego, posiadającego kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej. Do zadań takiego nauczyciela należy wspomaganie wszystkich dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, współorganizowanie ich kształcenia, uczestniczenie w zajęciach prowadzonych przez innych nauczycieli, prowadzenie zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych.

Podstawa prawna: par. 7 ust. 7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2017 poz. 1578](#))

W klasie integracyjnej można także zatrudnić asystenta nauczyciela, należy jednak pamiętać, że jego obowiązkiem jest głównie wspieranie pracy nauczycieli i nie może on wchodzić w ich kompetencje, nie powie-

rza mu się również zadań określonych dla nauczycieli wspomagających.

Podstawa prawna: art 15 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

W klasie integracyjnej można również zatrudnić pomoc nauczyciela - w uzasadnionych przypadkach. Decyzję o zatrudnieniu takiej osoby podejmuje dyrektor, który środki na ten cel uzyskuje od organu prowadzącego. Przypominamy, że osoba zatrudniona na tym stanowisku nie musi mieć żadnych kwalifikacji pedagogicznych.

Podstawa prawna: par. 13 ust. 1 Załącznika nr 2 Ramowy statut publicznej szkoły podstawowej do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół ([Dz. U. 2001 nr 61 poz. 624](#)) z późniejszymi zmianami

23. Kto może wspierać dziecko w klasie specjalnej?

Nauczyciele pracujący w klasach specjalnych muszą mieć kwalifikacje do nauczania przedmiotowego lub przedszkolnego/ wczesnoszkolnego, jak i z zakresu pedagogiki specjalnej.

Dodatkowo prawo nakazuje zatrudnianie pomocy nauczycieli w oddziałach specjalnych:

- przedszkolnych, dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- w klasach I–IV dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- w uzasadnionych przypadkach pomoc nauczyciela może być zatrudniona w innych oddziałach specjalnych, za zgodą organu prowadzącego.

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół ([Dz. U. 2001 nr 61 poz. 624](#)) z późniejszymi zmianami.

Przepisy umożliwiają również zatrudnienie asystentów nauczycieli w klasach 1-3 szkoły podstawowej, w tym szkoły specjalnej.

Podstawa prawna: art 15 ustawy z dn. 14 grudnia 2016 Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

24. Czy nauczyciel wspomagający/ asystent nauczyciela powinien być na wszystkich lekcjach?

Według przepisów zależy to od decyzji dyrektora szkoły. W prawie oświatowym wyraźnie zaznaczono, że dyrektor ma uwzględniać indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem.

Podstawa prawna: par. 7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz.U. 2017 poz. 1578](#))

Wg wspomnianych przepisów osoba wspomagająca dziecko niepełnosprawne może uczestniczyć w zajęciach dydaktycznych, prowadzonych przez innych nauczycieli, w miarę potrzeb. Zakres obowiązków tych

osób ustala dyrektor placówki.

Jeżeli zdaniem rodzica osoba wspierająca jest w klasie/ oddziale za krótko, należy zwrócić się do dyrektora o pisemne uzasadnienie tej decyzji (patrz pyt. 19) i wskazanie z nazwiska innej osoby, która będzie realizowała zadania związane z kształceniem specjalnym podczas nieobecności dedykowanej osoby wspierającej.

Taka sytuacja prawna jest niekiedy myląca dla rodziców, którzy posyłają swoje dzieci do oddziałów integracyjnych, przekonani, że przez wszystkie lekcje w klasie będzie pracowało dwóch nauczycieli. Niestety po rozpoczęciu roku okazuje się, że po 2 godzinach nauczyciel wspomagający wychodzi z lekcji.

W praktyce samorządy usiłują niekiedy poczynić „oszczędności” na obecności nauczyciela wspomagającego i wprowadzają limity czasu pracy pedagogów wspomagających w poszczególnych klasach. Należy stanowczo reagować w sytuacjach, kiedy ze względu na brak nauczyciela wspomagającego na niektórych „mniej ważnych” zajęciach, jak np. muzyka, angielski czy wf, nakłania się rodziców, by dziecko niepełnosprawne w nich nie uczestniczyło. Te zajęcia są częścią podstawy programowej, którą każdy uczeń w normie intelektualnej i z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim powinien zrealizować.

Sytuacja ta jest szczególnie częsta i jednocześnie szczególnie przykra, gdy chodzi o wycieczki i wyjazdy (zielone szkoły). Zniechęcanie rodziców uczniów niepełnosprawnych do udziału ich dziecka w takich zajęciach, a także grożenie, że pozbawionemu odpowiedniego wsparcia niepełnosprawnemu dziecku może stać się krzywda, jest dyskryminacją osoby niepełnosprawnej, a w odniesieniu do zajęć i wyjazdów, które odbywają się w ramach lekcji, także łamaniem konstytucyjnej zasady równości w dostępie do edukacji. Takie sytuacje są również sprzeczne z zapisami prawnymi, regulującymi organizację wycieczek szkolnych, zgodnie z którymi powinny być one dostosowane nie tylko do wieku i zainteresowań uczniów, ale również do ich stanu zdrowia i możliwości fizycznych.

Podst. prawna: par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki.

Ważne: ustawa o finansowaniu zadań oświatowych wprowadza od roku szkolnego 2018/19 jednolite pensum dla nauczycieli wspomagających, które będzie wynosiło 20 godzin/ tygodniowo. Oznacza to, że nauczyciele ci z definicji nie będą na wszystkich lekcjach nawet w klasie pierwszej szkoły podstawowej.

Podstawa prawna: art. 76 ust 22 Ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych ([Dz. U. 2017 poz. 2203](#)), wprowadzające zmiany w art. 42 ustawy Karta Nauczyciela

25. Ile godzin dodatkowego wsparcia może otrzymać dziecko z orzeczeniem?

Odpowiedź na to pytanie pozornie jest prosta: dziecko powinno otrzymać tyle godzin wsparcia, ile potrzebuje.

Obecnie jest to jedna najczęściej poruszanych przez rodziców kwestii. Dziecko z niepełnosprawnością powinno mieć dodatkowe zajęcia w ramach rewalidacji oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej. **Placówka powinna zapewnić wszystkie zajęcia zalecane w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.** W praktyce kwestia liczby godzin wsparcia zależy od wielu czynników, zwłaszcza od środków przekazanych przez organ prowadzący i zasobów kadrowych placówki, chociaż **powinna przede wszystkim wynikać z realnych potrzeb dziecka.**

Rewalidacja

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych uczniowie niepełnosprawni uczęszczający do klasy **ogólnodostępnej lub integracyjnej powinni mieć zapewnione 2 godziny ZEGAROWE obowiązkowych zajęć rewalidacyjnych.** W przypadku oddziałów specjalnych przewidziano 12 godzin zajęć w tygodniu – dla wszystkich dzieci w klasie.

Podstawa prawna: Zał. Nr 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych ([Dz. U. 2017 poz. 703](#))

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

W prawie oświatowym nie ma jasnego zapisu, ile godzin pomocy psychologiczno- pedagogicznej powinien otrzymać uczeń z orzeczeniem. Z resztą taki zapis byłby bez sensu, bo pomoc ta ma charakter indywidualny, powinna być dopasowana do potrzeb ucznia, a te są w każdym przypadku inne.

Wymiar godzinowy poszczególnych zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej zapisuje się w Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym, biorąc pod uwagę ogólną liczbę godzin przewidzianą na określone formy wsparcia w roku szkolnym w jego placówce.

Podstawa prawna: par. 21 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2017 poz. 1591](#))

Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, **udzielanej w szkole:**

- klasy terapeutyczne,
- zajęcia rozwijające uzdolnienia (trwają 45 minut, liczba uczestników zajęć wynosi do 8),
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (trwają 45 minut, liczba uczestników zajęć wynosi do 8),
- inne zajęcia o charakterze terapeutycznym (trwają 45 minut, liczba uczestników zajęć wynosi do 10)
- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne (dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się; trwają 45 minut liczba uczestników - do 5),
- zajęcia logopedyczne (trwają 45 minut liczba uczestników zajęć wynosi do 4),
- zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno- społeczne (trwają 45 minut liczba uczestników - do 10)
- zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu w przypadku uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych,
- zindywidualizowana ścieżka kształcenia,
- porady i konsultacje, warsztaty i szkolenia.

W przedszkolu przewidziane są następujące formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- zajęcia specjalistyczne: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno- społeczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym (przeznaczenie, czas trwania i liczba uczestników jak wyżej)
- porady i konsultacje, warsztaty i szkolenia

Podstawa prawna: par. 6 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2017 poz. 1591](#))

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć specjalistycznych w czasie krótszym niż 45 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć.

Ważne: pomoc psychologiczno-pedagogiczna może być także udzielona z inicjatywy samego ucznia lub rodziców. Rodzice mogą więc wnioskować o objęcie dziecka dodatkowym wsparciem np. w trakcie oczekiwania na wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2017 poz. 1591](#))

Uwaga: Gminy, zwłaszcza większe, tworzą lokalne zasady organizacji roku szkolnego i w nich precyzują, ile godzin dodatkowych zajęć może uzyskać uczeń z orzeczeniem. Niekiedy prowadzi to do nadmiernej standaryzacji i zapominania o konieczności realizowania przez szkołę zaleceń zawartych w jednostkowym orzeczeniu. Należy pamiętać, że rodzaj i wymiar zajęć wspomagających rozwój dziecka powinien przede wszystkim uwzględniać potrzeby dziecka w szczególności te, które określono w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podsumowując, z przepisów wynika wprost, że szkoła ma obowiązek zapewnić:

- 1) realizację **WSZYSTKICH zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego**;
- 2) **warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne**, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów;
- 3) **zajęcia specjalistyczne**;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, **w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne**;
- 5) **integrację dzieci lub uczniów ze środowiskiem rówieśniczym**, w tym z dziećmi lub uczniami pełnosprawnymi;
- 6) **przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym**.

W związku z powyższym sugerujemy rodzicom, których dzieciom zaproponowano tylko 2 godziny zajęć wynikających z orzeczenia w tygodniu (czyli tylko 2 godziny rewalidacji) wnioskowanie o dodatkowe godziny wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Przepisy określają jasno, że szkoła ma obowiązek zapewnić obydwie formy zajęć, niestety nie precyzują pojęcia rewalidacji i nie określają, czym ona się różni od pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zwróciliśmy się do Ministerstwa Edukacji Narodowej o jasne wyjaśnienie definicji rewalidacji, jednak z przesłanego nam pisma wynika jedynie, że rewalidacją określa się te formy wsparcia, które nie są pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Pełną treść wyjaśnień można znaleźć na naszej stronie http://www.wszystkojasne.waw.pl/sites/default/files/men_wj3_rz_10.pdf

We wspomnianym wielokrotnie nowym rozporządzeniu w sprawie organizowania kształcenia dzieci niepełnosprawnych ([Dz.U. 2017 poz. 1578](#)) znalazły się regulacje dotyczące zajęć rewalidacyjnych dla dzieci z niektórymi niepełnosprawnościami.

W szczególności nowe przepisy wskazują na następujące formy rewalidacji:

- 1) naukę orientacji przestrzennej i poruszania się oraz naukę systemu Braille'a lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia **niewidomego**;
- 2) naukę języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia **z zaburzeniami mowy**;
- 3) zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku dziecka lub ucznia z **autyzmem, w tym z zespołem Aspergera**.

26. Czy przedszkole lub szkoła może zdecydować o przeniesieniu dziecka na nauczanie indywidualne?

Nie. Nauczanie indywidualne prowadzi się na podstawie orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego (dla przedszkolaków: o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego), które jest wydawane wyłącznie na wniosek rodziców. Szkoła nie może bez takiego orzeczenia nic zrobić, nie może też sama, bez wiedzy i zgody rodziców o nie wystąpić. Nauczanie indywidualne powinno być orzekane tylko w wyjątkowych sytuacjach i zawsze dla dobra dziecka, a nie dla dobra szkoły.

Podstawa prawna: par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2017 poz. 1743](#))

Zgodnie z nowymi przepisami, szkoła może zaproponować dziecku z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego realizację na terenie szkoły zajęć dydaktycznych indywidualnie lub w małej grupie. Wtedy takie lekcje zapisuje się w IPET.

Podstawa prawna: par. 6 ust. 1 pkt 8 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz.U. 2017 poz. 1578](#))

27. Ile godzin w tygodniu trwa nauczanie indywidualne?

Tygodniowy wymiar godzin nauczania indywidualnego wynosi:

- 4-6 godzin dla przedszkola,
- 6-8 godzin dla klas 1-3,
- 8-10 godzin dla klas 4-6,
- 10-12 godzin dla klas 7-8
- 12-16 godzin dla szkół ponadpodstawowych.

Zgodnie z przepisami dyrektor szkoły może zwiększyć tygodniowy wymiar godzin nauczania indywidualnego - za zgodą organu prowadzącego placówkę. Na wniosek rodziców wymiar godzin może być też zmniejszony, ale dziecko nadal będzie musiało zrealizować podstawę programową.

Podstawa prawna: par. 8 i 9 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży ([Dz. U. 2017 poz. 1616](#))

Zdrowe dzieci, aby opanować podstawę programową, spędzają w szkole na zwykłych lekcjach dużo więcej godzin. Często przejście na nauczanie indywidualne wiąże się z koniecznością przerabiania materiału w domu, z rodzicem w roli nauczyciela, ponieważ zbyt krótki wymiar czasowy zajęć nie pozwala na pełną realizację treści podstawy programowej.

WAŻNE: Rewalidacja i zajęcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zaliczają się do tygodniowego wymiaru nauczania indywidualnego, który jest przeznaczony tylko na realizację podstawy programowej. Przejście ucznia na nauczanie indywidualne nie oznacza zawieszenia jego udziału w tych zajęciach.

Podstawa prawna: par. 10 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży ([Dz. U. 2017 poz. 1616](#))

28. Czy nauczanie indywidualne może odbywać się w szkole?

Nowe przepisy, wprowadzone w wielkim pośpiechu we wrześniu 2017 r. ucięły możliwość realizacji nauczania indywidualnego (NI) w na terenie szkół. Z tej opcji mogą korzystać do końca roku szkolnego 2017/2018 tylko ci uczniowie, którzy uzyskali orzeczenie o potrzebie NI przed 1. września 2017 r.

Podstawa prawna: par. 13 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży ([Dz. U. 2017 poz. 1616](#))

Jeżeli dziecko uzyskało orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego lub rocznego indywidualnego przygotowania przedszkolnego po 1. września 2017 r, to nauczanie indywidualne nie może odbywać się na terenie szkoły. Natomiast uczeń nim objęty **może uczestniczyć** w życiu szkoły, zwłaszcza w imprezach i uroczystościach, zajęciach rozwijających zainteresowania oraz **w wybranych zajęciach dydaktycznych.**

Podstawa prawna: par. 10 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży ([Dz. U. 2017 poz. 1616](#))

Jeżeli stan zdrowia dziecka objętego nauczaniem indywidualnym ulegnie czasowej poprawie, dyrektor placówki może zawiesić realizację nauczania indywidualnego w domu - na wniosek rodziców, poparty zaświadczeniem lekarskim.

Podstawa prawna: par. 11 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży ([Dz. U. 2017 poz. 1616](#))

Ważne: pomimo likwidacji nauczania indywidualnego na terenie szkoły, **dziecko może mieć w szkole niektóre lekcje jeden na jeden z nauczycielem lub w grupie do pięciu uczniów.**

29. Jak uzyskać dla dziecka z orzeczeniem lekcje indywidualne lub w małej grupie?

W sierpniu 2017 r. MEN zlikwidowało nauczanie indywidualne na terenie szkół i przedszkoli, ale niejako w zamian zaproponowano możliwość realizacji wybranych zajęć edukacyjnych indywidualnie (jeden na jeden z nauczycielem) lub w małej grupie, liczącej do 5. uczniów.

Podstawa prawna: par. 6 ust. 1 pkt 8 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz.U. 2017 poz. 1578](#))

Takie indywidualne (lub realizowane w grupie do 5 uczniów) lekcje można zrealizować na podstawie **zaleceń zawartych w orzeczeniu** o potrzebie kształcenia specjalnego lub **na podstawie zapisów Indywidualnego Programu** Edukacyjno-Terapeutycznego. Do tej pory nie wpisywano takich zaleceń do orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: par. 6 ust. 1 pkt 8 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz.U. 2017 poz. 1578](#)), oraz: par. 13, ust. 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2017 poz. 1743](#))

Tyle teoria. W praktyce już wiadomo, że Zespoły opracowujące IPET-y w szkołach i przedszkolach nie chcą wpisywać indywidualnych lekcji, bo organy prowadzące unikają jakichkolwiek dodatkowych wydatków, do których nie są zmuszone przepisami prawa. Z kolei pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych stoją na stanowisku, że nie ma potrzeby wydawania nowego orzeczenia, skoro literalne zalecenia dotyczące realizacji części lekcji indywidualnie lub w małej grupie nie są konieczne, żeby je prowadzić. I koło się zamyka.

Jeżeli więc rodzic uważa, że jego dziecko potrzebuje zajęć dydaktycznych realizowanych w małej grupie lub indywidualnie, powinien najpierw wnieść o ewaluację IPET-u przez Zespół i złożyć na spotkaniu pi-semny wniosek o zorganizowanie takich lekcji, wraz z uzasadnieniem. Wniosek powinien trafić także do dyrektora, z adnotacją, że w przypadku odmowy rodzic oczekuje uzasadnienia, dlaczego jego dziecko nie potrzebuje takich zajęć. Jeżeli nie uda się uzyskać takich lekcji w szkole, należy postarać się o nowe orzeczenie z literalnymi zaleceniami.

30. Czy rodzice muszą sami dowozić dziecko do szkoły i przedszkola?

Nie. Dowóz dziecka z niepełnosprawnością do placówki edukacyjnej to ustawowy obowiązek gminy. Ustawa prawo oświatowe nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek zapewnienia dzieciom z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego bezpłatnego transportu oraz opieki podczas przejazdu do przedszkoli, szkół i placówek.

Gmina ma obowiązek zapewnić uczniom niepełnosprawnym bezpłatny transport oraz opiekę w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej, gimnazjum, które mogą zrealizować kształcenie w formie wybranej przez rodziców.

Tyle zapisy ustawy. Ponieważ rodzice wielokrotnie zgłaszali problemy z dowozem dzieci niepełnosprawnych, MEN doprecyzował definicję „najbliższej szkoły/ najbliższego przedszkola”, określając że jest to placówka, prowadząca kształcenie w formie wybranej przez rodziców i mogąca zrealizować zalecenia z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

W praktyce interpretacja ta oznacza, że gmina nie powinna odmówić dowozu do placówki np. integracyjnej, argumentując, że przecież bliżej jest szkoła ogólnodostępna, a orzeczenie dziecka wskazuje na możliwość pobierania edukacji również w takiej szkole.

Organ prowadzący może odmówić zapewnienia dowozu i opieki np. do wybranej przez rodziców placówki specjalnej/ integracyjnej, jeżeli w bliższej odległości od miejsca zamieszkania znajduje się inna szkoła specjalna/ integracyjna/ z oddziałami integracyjnymi, gotowa przyjąć dziecko i realizować wsparcie zapisane w orzeczeniu.

W przypadku dzieci uczęszczających do przedszkoli obowiązek dowozu zaczyna się we wrześniu w roku, w którym dziecko kończy 5 lat i trwa także wtedy, kiedy dziecko jest odraczone. Niestety gminy nie mają obowiązku dowożenia do przedszkoli dzieci trzy- i czteroletnich, ale mogą to robić z własnej inicjatywy.

W przypadku uczniów z niepełnosprawnością ruchową lub intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, gmina ma obowiązek zapewnienia bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu także do szkoły ponadpodstawowej, do końca roku szkolnego w którym dany uczeń kończy 21 lat.

Uczniom z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedna to niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym, bezpłatny transport i opieka w czasie przewozu przysługuje nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia.

Uczestnikom zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dowóz przysługuje do ukończenia 25. roku życia.

Podstawa prawna: art. 31 ust. 6 (w odniesieniu do dzieci realizujących obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, tzw. zerówki) oraz 39 ust. 4 (w odniesieniu do uczniów i uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych) ustawy z dn. 14 grudnia 2016 Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Oczywiście rodzice mogą zrezygnować z dowozu organizowanego przez samorząd i dowozić dziecko we własnym zakresie. Jeśli rodzice lub opiekunowie sami zapewniają dziecku transport i opiekę, wówczas gmina zapewnia zwrot kosztów przejazdu ucznia i jego opiekuna na zasadach określonych w umowie zawieranej między rodzicami lub opiekunami a gminą.

Podstawa prawna: art. 31 ust. 6 (w odniesieniu do dzieci realizujących obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, tzw. zerówki) oraz 39 ust. 3 (w odniesieniu do uczniów i uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych) ustawy z dn. 14 grudnia 2016 Prawo oświatowe ([Dz.U. 2017 poz. 59](#))

Niestety przepisy prawa oświatowego są bardzo lakoniczne w kwestii dowozów, zobowiązując jedynie samorządy do zapewnienia dowozu z opieką lub zwrotu kosztów. Przepisy nie regulują maksymalnego czasu dojazdu do szkoły (gminne busy krążą po okolicy, zbierając wszystkie dzieci, więc niektóre z nich spędzają w dowozie po kilka godzin dziennie), warunków technicznych, kwalifikacji opiekunów czy też sposobu rozliczania kosztów dowozu. Zdarza się, że gminy korzystając ze swojej pozycji narzucają rodzicom stawki, które nie mają nic wspólnego z realnymi kosztami. Od wielu lat zwracamy się do Ministerstwa Edukacji Narodowej o uregulowanie tej kwestii, podobne działania podejmuje Rzecznik Praw Obywatelskich. Jesienią 2017 r. z kolei Trybunał Konstytucyjny wezwał postów do uchwalenia przepisów w tej kwestii.

Należy pamiętać, że przepisy te dotyczą dzieci niepełnosprawnych **niezależnie od odległości do szkoły, również obejmują dowóz do szkoły z internatem**. Gminy mogą (ale nie muszą!) zapewniać lub finansować dowóz na zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

Jeżeli gmina odmawia organizacji dowozu, czyli spełnienia swojego ustawowego obowiązku, rodzic powi-

nien wystąpić do wójta/ burmistrza z wnioskiem o usunięcie naruszenia prawa, a jeżeli problem nie zostanie rozwiązany – złożyć skargę na bezczynność jednostki samorządu terytorialnego do Samorządowego Kolegium Odwoławczego lub skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.